

www.DirectieveTherapie.nl

Dank voor uw download

U kunt er natuurlijk uit citeren, graag zelfs, maar dan wel met bronvermelding. U mag dit artikel ook ruimhartig verspreiden mits het niet voor commerciële doeleinden is. In die gevallen pas na onze schriftelijke toestemming.

Opname in bloemlezingen en readers moedigen wij aan, maar wel graag eerst even overleggen.

Alle rechten van de artikelen liggen bij
de Stichting Cognitie en Psychose.

Voor alle vragen:
info@gedachtenuitpluizen.nl

Over moord en zelfmoord bij ezels

Kees Hoogduin

Leenaarts (2008) beschrijft in *De Telegraaf* een probleem dat zich heeft voorgedaan bij ezels in Soedan. Wat is het geval? Aldaar gestationeerde Indiase militairen is het opgevallen dat ezels die slecht behandeld worden, zelfmoord zouden plegen. De militairen melden twee incidenten, waarbij ezels 'de dood verkozen boven hun miserabel bestaan'. Wij citeren:

Het eerste incident betrof een ezel die weigerde nog langer een zwaarbeladen kar te trekken. Zelfs toen zijn eigenaar op hem bleef inslaan op een drukke markt, hield hij bokkig vol. Tot hij bezweek onder de slagenregen. Het andere ezeldrama eindigde in de rivier de Nijl. 'Een ezel die besloten had een einde te maken aan zijn leven, rende in volle vaart op de Nijl af. Met een karlading water achter zich gebonden sprong hij van de oever om te verdrinken in de snelstromende rivier,' aldus de rapportage van de Indiase majoor Shambu Saran Singh. Hoewel maar twee 'zelfmoorden' worden genoemd, is de situatie blijkbaar dermate ezelonterend dat alarm is geslagen.

Boosdoeners zijn de agressieve ezelmenners die met hun slechte tuigen en zwepen met plastic uiteinden infecterende wonden veroorzaken bij de dieren. 'Na de mishandeling brengen ze de ezels naar onze post voor medische zorg,' zo schrijft majoor Singh in het rapport. Indiase veeartsen ter plaatse proberen nu uit te zoeken wat de beste behandelmethode is. Voorlopig wordt de depressieve ezel een week rust en een goed dieet van graan voorgeschreven.

De beschreven analyse klopt: ezels die door hun begeleiders niet goed worden behandeld, kunnen gedrag vertonen dat ten slotte slecht voor de dieren kan aflopen. In het eerste beschreven geval wordt de ezel na zijn weigering verder te lopen, doodgeslagen; in het tweede geval lijkt het erop dat het arme dier op hol sloeg en jammerlijk te water geraakte waar het verdronk. Interessant is dat het bij beide ezels gaat om reacties op stress en dreiging, zoals we die bij veel andere dieren ook zien.

PROF. DR. C.A.L. HOOGDUIN, zenuwarts, is lid van de directie van de HSK Groep. Tevens is hij hoogleraar psychopathologie aan de Radboud Universiteit, Nijmegen, sectie Klinische Psychologie. E-mail: c.a.l.hoogduin@hsk.nl.

Ook bij mensen zijn deze verschijnselen waar te nemen. Het gaat om twee reactiemodellen: enerzijds de tonische immobiliteit en anderzijds de bewegingsstorm.

De tonische immobiliteit is algemeen bekend van het optreden bij ezels: de koppige ezel. Het gebruik van het woord koppig geeft aan dat de beoordelaar meent dat het niet gaat om niet 'kunnen' lopen, maar om niet 'willen' lopen. In werkelijkheid gaat het om een door stress en dreiging geautomatiseerd defensiemechanisme dat een tonische rigide onbeweeglijkheid veroorzaakt, waardoor lopen voor de ezel niet meer mogelijk is. Recentelijk waren op de televisie koeien te zien die in dezelfde toestand van immobiliteit met vier stijve gestrekte poten door veedrijvers veewagens in werden gesleurd.

Bij het eerste beschreven incident met de ezels lijkt het om de tonische immobiliteit te gaan. Een variant op deze tonische immobiliteit, onbeweeglijkheid met gespannen spieren, is een motorische immobiliteit met slappe spieren. Deze variant staat bekend als de 'Totstell-reflex', ofwel *playing possum*, waarbij het dier zich gedraagt alsof het dood is. Zodra de belager weg is, vlucht het schijn-dode dier.

Het bekendste voorbeeld van het andere reactiemodel, de bewegingsstorm, is het op hol slaan van een paard, of een *stampede* van vee, waarbij hele kuddes op hol slaan. Bij het tweede voorbeeld van de ezels lijkt het hierom te gaan.

De twee genoemde reactiemodellen doen zich voor bij dieren op momenten van ernstige stress en bedreiging. Ook bij mensen kan dit zich voordoen: verstijfd van schrik, trillen en schudden van angst. Meestal gaan de verschijnselen over wanneer de stress of dreiging afneemt; soms echter niet. In de veterinaire geneeskunde is bijvoorbeeld het *downer cow*-syndroom bekend, waarbij geiten of koeien na ernstige stress een tonische immobiliteit vertonen die niet overgaat. Soms lukt het niet de dieren uit die toestand te bevrijden. Zij kunnen dan binnen 48 tot 72 uur overlijden (Fenwick, 1969).

Ook bij mensen kunnen de verschijnselen een chronisch beloop hebben: bijvoorbeeld (wisselende) motorische immobiliteit bij katonische schizofrenie, slappe motorische immobiliteit bij de conversiestoornis of de aanvallen van bewegingsonrust bij de psychogene pseudo-epileptische aanvallen (conversiestoornis) (Hoogduin, 2007).

Bij de hier besproken ezels gaat het natuurlijk niet om zelfmoord, maar om geautomatiseerde reacties op stress en dreiging, met als gevolg in deze twee gevallen een voor de ezels dodelijke afloop. De door de veeartsen voorgestelde behandeling, bestaande uit een week rust en een goed dieet van graan, zal zeker effectief zijn. In het kader van preventie kan voorlichting over dit fenomeen en bespreking van

het voorkómen van de agressieve bejegening de ezels mogelijk recidieven besparen.

Beschouwing

Zoals betoogd komen deze defensiepatronen ook bij mensen voor. De diverse namen waaronder ze opduiken, zijn bijvoorbeeld stupor, acute katatonie, psychogene pseudo-epileptische insulten en diverse verlammingen. Voor deze klinische beelden, zoals onder meer is aangetoond door Roelofs, Spinhoven, Sandijck, Moene en Hoogduin (2005), is er een relatie gevonden tussen de ernst ervan en de ernst van de vroege traumatische jeugdervaringen en latere – gedurende het laatste jaar voorafgaande aan de verschijnselen – stresserende omstandigheden, bijvoorbeeld de vrouw die door haar drankzuchtige agressieve partner in elkaar geslagen wordt en uiteindelijk in een katatone reactie geraakt of de vrouw die in uiterste wanhoop en agonie in paniek wegrent zonder op bijvoorbeeld het verkeer te letten, en daardoor jammerlijk omkomt.

Dit alles nog afgezien van het gegeven dat mensen tenslotte wel de mogelijkheid hebben uit een dergelijke uitzichtloze situatie te ontsnappen door hulp te zoeken of zich ook werkelijk te suïcideren als de ultieme flight-reactie.

Referenties

- Fenwick, D.C. (1969). The downer cow syndrome. *Australian Veterinary Journal*, 45, 184-188.
- Hoogduin, C.A.L. (2007). *Psychologische interventies bij conversiestoornissen*. Amsterdam: Boom.
- Leenaars, J. (2008). Suïcidale ezeltjes. *De Telegraaf*, 24 februari.
- Roelofs, K., Spinhoven, Ph., Sandijck, P., Moene, F.C., & Hoogduin, C.A.L. (2005). The impact of early trauma and recent life-events on symptom severity in patients with conversion disorder. *Journal of Nervous and Mental Diseases*, 193, 508-514.